

- Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди. Психологія. – Випуск 41. – Харків: ХНПУ, 2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuu.gov.ua/portal/Soc_Gum/VKhnpu_psykhol/2011_41/19.html.
11. Разинов Ю.А. Образы служения истине: хранители и копатели / Ю.А. Разинов // Вестник Самарской гуманитарной академии. Серия «Философия. Филология». – 2011. – № 1(9). – С. 3-17 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.phil63.ru/obrazy-sluzheniya-istine-khraniteli-i-kopateli>.
 12. Рыжов В.В. Механизм деструктивных изменений личности под воздействием аддиктивных факторов и формирование психологической устойчивости личности к аддикции / В.В. Рыжов, Н.Н. Телепова // Современные исследования социальных проблем (электронный научный журнал). – 2012. – №3(11) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sisp.nkras.ru/e-ru/issues/2012/no3.html>.
 13. Собчик Л.Н. МЦВ – метод цветowych выборов. Модифицированный восьмицветовой тест Люшера. Практическое руководство / Собчик Л.Н. – СПб.: Речь, 2001. – 112 с.
 14. Телепова Н.Н. Психолого-педагогическая концепция формирования психологической устойчивости к аддиктивным факторам: автореф. дис. на соискание научн. степени докт. психол. наук: спец. 19.00.07 «Педагогическая психология» / Телепова Н.Н. – Нижний Новгород, 2012. – 46 с.
 15. Фонарёв А.Р. Психологические особенности личностного становления профессионала / А.Р. Фонарёв. – М.: Изд-во Московского психолого-социального института; Воронеж: Изд-во НПО «МОДЭК», 2005. – 560 с.
 16. Чолій С.М. Мотивація участі молоді в діяльності громадських організацій: автореф. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук: спец. 19.00.11 «Політична психологія» / С.М. Чолій. – 2011. – 21 с.
 17. Электронная библиотека диссертаций Российской государственной библиотеки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://diss.rsl.ru>.

УДК 159.9.072

**ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ РОЗВИТКУ
ВЕРБАЛЬНОЇ ТА НЕВЕРБАЛЬНОЇ КРЕАТИВНОСТІ
ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ**

**Ярослава Василькевич
(Переяслав-Хмельницький, Україна)**

У статті подано емпіричне дослідження особливостей вербальної креативності дітей дошкільного віку. Здійснено порівняльний аналіз вербальної та невербальної креативності дошкільників.

Ключові слова: вербальна креативність, невербальна креативність,

продуктивність, гнучкість, оригінальність.

В статье представлено эмпирическое исследование особенностей вербальной креативности детей дошкольного возраста. Произведен сравнительный анализ вербальной и невербальной креативности дошкольников.

Ключевые слова: вербальная креативность, невербальная креативность, продуктивность, гибкость, оригинальность.

In the article empiric research of features of verbal creativity of children under school age is given. The comparative analysis of verbal and un verbal creativity of children under school age is realized.

Key words: verbal creativity, un verbal creativity, productivity, flexibility, originality.

Постановка проблеми. Креативність – це здатність створювати продукт, якому притаманна новизна та відповідність контексту, в якому він знаходиться. За загальноприйнятим визначенням, новий продукт є оригінальним і несподіваним, а також відрізняється від того, що вже створювали раніше сам дослідник або інші люди. Окрім того, творчий продукт не може бути просто новим, він має бути ще й адаптивним, тобто відповідати різним обмеженням ситуації, в якій знаходиться людина.

Розглядаючи креативність у контексті психічного розвитку людини Т. Любарт ставить питання про евристичну цінність цього поняття для вивчення всіх вікових періодів. Якщо в дорослих можливість творчої поведінки не ставиться під сумнів, то в дітей це може бути інакше. Наприклад, чи можна говорити про рівень креативності дитячого вірша чи малюнка, а також чи можна підходити до них з тією ж міркою, що й до робіт визнаних поетів і художників? Поведінка, яка відрізняється одночасно оригінальністю й адаптивністю, зустрічається не тільки в дорослих людей. Як стверджує Т. Любарт, можна говорити про загальний простір, в якому знаходяться роботи і видатних творців, і дітей [4].

У науковій літературі виявлено суперечливі дані з питання динаміки креативності в дитячому віці.

Існують три точки зору на розвиток креативності в онтогенезі [3]. Згідно з першою відбувається поступовий неперервний ріст креативності з віком (Обухова Л.Ф., Чурбанова С.М., Сорокіна М.А.). О.С. Белова виявила, що серед дітей з високими показниками креативності вдвічі більше шестиліток (68,4%), ніж п'ятиліток (31,6%). На основі отриманих даних було зроблено припущення про те, що на етапі дошкільного дитинства показники креативності зростають [1]. К.І. Банзелюк, М.А. Сорокіна, М.С. Семилеткіна, О.І. Щєбланова спостерігали позитивну динаміку креативності в молодшому шкільному віці.

За іншою точкою зору в процесі набуття знань креативність дитини знижується (Олехнович М.О., Шумакова Н.Б., Фідельман М.І., Юркевич В.С.). В.С. Юркевич та М.І. Фідельман виявили негативну динаміку креативності в

молодшому шкільному віці. Н. Б. Шумакова вважає, що до 6 років діти проявляють високу творчу активність, проте з 11 років вона знижується, змінюючи якісний характер творчості.

Третя точка зору полягає в уявленні про коливальний характер розвитку креативності. П. Торренс [4] першим виявив три періоди зниження креативності в дітей. Перший припадає на 5 років, другий – на 9-10 років, а третій – на 13 років. Першу стадію зниження креативності П. Торренс пов'язував із факторами середовища. У цьому віці дитина входить у шкільну систему, й падіння креативності пояснюється впливом існуючих там жорстких нормативів. Дитина орієнтується перш за все на навчання та на дотримання правил шкільного життя на шкоду творчим проявам. К. Урбан [4] виміряв креативність дітей у віці від 4 до 8 років за допомогою розробленого ним малюнкowego тесту. Виявлено підвищення середніх показників креативності між 4 і 5 роками й падіння креативності у віці 6 років. Після 6 років показник креативності знову рухався по висхідній. Є.С. Жукова відмічає нестабільність характеристик креативності в старшому дошкільному та молодшому шкільному віці: спад у одних дітей, підйом – у інших, стабільність – у третіх. Причому одні показники можуть з віком зростати, інші – знижуватися.

Таким чином, креативність – це явище, якому не притаманна стійкість у часі. У дослідженнях онтогенезу дітей постійно спостерігаються перерви в розвитку творчих здібностей, для пояснення яких залучають одночасно фактори й середовища, й індивідуально-генетичні параметри.

Актуальність і розробленість проблеми. У ряді досліджень [1; 2; 4; 5; 6] робились спроби виявити якісні та кількісні зміни в процесі розвитку творчих здібностей. Поставлено питання про існування загальної для всіх людей динаміки розвитку креативності. Дослідженнями виявлено, що під час розвитку особистості змінюються стадії росту та стадії тимчасового зниження креативності. Зміни креативності пояснюються не тільки факторами середовища, але й розвитком особливостей мислення дитини. Проте емпіричне вивчення креативності дітей дошкільного віку здійснюється здебільшого за допомогою малюнкowych тестів. Вивчення вербальної креативності дошкільників утруднене необхідністю застосування індивідуальної форми тестування, що вимагає значних часових затрат. Виходячи з цього, ми вирішили дослідити специфіку вербальної креативності в порівнянні з невербальною (образною) креативністю дошкільників із застосуванням вербальної й невербальної батареї тесту Е. Торренса, адаптованого О.Є. Тунік [6] для діагностики дітей дошкільного віку.

Мета статті – емпірично виявити особливості вербальної креативності дітей дошкільного віку та здійснити порівняльний аналіз вербальної й невербальної креативності дошкільників.

Виклад основного матеріалу. Для діагностики креативності дітей дошкільного віку використано батарею Тестів Е. Торренса [6], яка складається з вербальної (7 субтестів) та невербальної (3 субтести) батареї. Тест Е.Торренса вважається класичним у сфері психодіагностики креативності. Створюючи свій тест, Е.Торренс опирався на теорію дивергентного мислення Дж. Гілфорда, а

також аналіз творчих досягнень відомих вчених, артистів, письменників. Тест діагностує креативні здібності, які виявляються в творчій продуктивності.

Незважаючи на певні обмеження, в наш час тест креативності Торренса можна вважати найбільш фундаментальним інструментом для вимірювання креативності. Е. Торренс підкреслював, що ні один дослідник на сьогоднішній день не може визначити кількість і види тестових завдань для того, щоб дати повний огляд характеристик креативного мислення. При цьому він вважав, що запропонований ним тест відображає більшу їх частину. Слід визнати, що велика кількість різноманітних завдань тесту значно збільшує ймовірність того, що він охоплює найбільш важливі креативні функції.

Вербальна батарея тесту Торренса складається з семи субтестів, спрямованих на вимірювання різних аспектів вербальної креативності:

1. Субтест “Питання”: вимагається придумати якомога більше питань про те, що зображено на картинці (дозволяє проявити допитливість, чутливість до невідомої інформації, якої не вистачає, вміння заповнювати прогалини в існуючих знаннях).

2. Субтест “Причини”: вимагається придумати якомога більше причин, які викликали події, що відбуваються на картинці.

3. Субтест “Наслідки”: вимагається придумати якомога більше наслідків того, що відбувається на картинці. Ці два субтести виявляють здатність висувати гіпотези про причини й наслідки різних подій.

Завдання перших трьох субтестів пов’язані з “науковим” (причинно-наслідковим) креативним мисленням.

1. Субтест “Поліпшення предмета”: вимагається придумати якомога більше способів поліпшення іграшки. Складна комплексна природа цього субтесту робить його найбільш інформативним і валідним у структурі вербальної батареї. Крім того, він викликає позитивні емоції в дітей та дорослих, так як дозволяє їм актуалізувати дитяче “Я” й спонтанно використовувати різні ідеї.

2. Субтест “Незвичайне використання”: вимагається придумати якомога більше способів незвичного використання картонних коробок (дозволяє виявити здатність досліджуваного відходити від ригідних, стереотипних ідей у своїх міркуваннях, пропонуючи незвичайні рішення).

3. Субтест “Незвичайні питання”: вимагається придумати якомога більше незвичних питань про картонні коробки (дозволяє оцінити “дивергентну силу” досліджуваного, яка більш важлива для передбачення креативних досягнень, ніж “спонтанна продуктивність”).

4. Субтест “Незвичайна ситуація”: вимагається придумати якомога більше наслідків заданої неймовірної ситуації (максимально стимулює прояв фантазії). Для некреативних людей завдання такого типу можуть здаватися нестерпними, такими, що дратують.

Образна батарея тесту Е.Торренса складається з трьох субтестів:

1. Субтест “Створення малюнка”: вимагається створити оригінальний малюнок, частиною якого була б задана кольорова фігура.

2. Субтест “Незавершені фігури”: вимагається створити якомога більше оригінальних зображень на основі заданих різноманітних незавершених фігур

(різні стимульні фігури, які викликають у досліджуваного бажання завершити їх простішим шляхом). Для того, щоб створити оригінальний малюнок, досліджуваний повинен протидіяти цьому бажанню, утримуючись від первинного імпульсу негайно замкнути фігуру.

3. Субтест “Лінії, які повторюються”: вимагається створити якомога більше оригінальних зображень на основі пар паралельних ліній, що повторюються (однакові стимульні фігури). Таким чином, досліджуваний має пропонувати різні ідеї на основі одного й того ж стимулу, долаючи ригідність мислення.

Е. Торренс відмічав, що показник “*Вербальна креативність*” більш стабільно й надійно відбиває загальну креативність особистості.

Показник *вербальної продуктивності* відображає здатність людини пропонувати велику кількість ідей у вербальній формі. Якщо досліджуваний має високе значення показника, важливо з’ясувати з високими чи низькими показниками гнучкості й оригінальності він поєднується. Особистість, яка володіє невеликим запасом креативної енергії, буде давати багато одноманітних, банальних відповідей і мати високий бал з продуктивності, але низький з гнучкості й оригінальності. Продуктивність у різних вербальних субтестах пов’язана з різними мисленневими процесами.

Показник *вербальної гнучкості* відображає здатність людини пропонувати різноманітні ідеї, підходити до проблеми з різних сторін, використовувати різні стратегії її вирішення. Людина з невисокою гнучкістю дає тільки вузький спектр можливих відповідей. Це може бути наслідком ригідного способу мислення, недостатнього досвіду, обмеженої інтелектуальної енергії чи низької мотивації. Висока гнучкість відображає протилежні закономірності

Показник *вербальної оригінальності* відображає здатність людини пропонувати ідеї, які відрізняються від очевидних, загальноприйнятих і банальних, потребують “творчої сили”. Фактично оригінальні рішення потребують здатності утримуватися від висунення першої відповіді, яка прийшла на думку, і, частіше за все, буває простою, стандартною. Люди, які мають високий бал за оригінальністю, звичайно володіють великим запасом інтелектуальної енергії і є нонконформістами.

У якості шкальних значень Е. Торренс запропонував використовувати Т-стандартні бали.

Образна (невербальна) креативність позитивно корелює з вербальною, але сила зв’язку між ними – слабка або середня. Тому в однієї й тієї ж людини рівні розвитку вербальної та образної креативності можуть суттєво відрізнятися. У одних людей можуть бути високо розвинені й образна, й вербальна креативність, у інших – або вербальна, або образна креативність.

У результаті проведеного дослідження за допомогою тесту креативності Торренса здійснюється аналіз структури креативності за двома параметрами: однорідність – неоднорідність структури креативності, а також рівневі характеристики загального та парціальних показників креативності.

Дослідження особливостей розвитку креативності дітей дошкільного віку

здійснювалося на базі дошкільного навчального закладу «Берізка» м. Переялава-Хмельницького. До вибірки нашого дослідження увійшли дошкільники віком 5-6 років у кількості 20 осіб.

Для підрахунку підсумкового показника «Вербальна креативність», для порівняння продуктивності, гнучкості, оригінальності й вербальної креативності в різних дітей, для розуміння сильних і слабких сторін креативного мислення отримані суми балів (конкретні оцінки з кожного із параметрів) необхідно перевести в шкальні значення.

Для отримання узагальненого показника «Вербальна креативність» усереднено T-бали з показників продуктивності, гнучкості й оригінальності (табл. 1).

Показник «Вербальна креативність» більш стабільно й надійно відбиває загальну креативність особистості. Для того, щоб описати якісну своєрідність креативності людини, виокремити її сильні й слабкі сторони, нами проаналізовано рівні вираження окремих показників – продуктивність, гнучкість та оригінальність.

Середній груповий загальний показник вербальної креативності в досліджуваних дітей старшого дошкільного віку перебуває на рівні дещо нижче норми (39,06 T-балів).

Таблиця 1

**Кількісні значення показників вербальної креативності
за тестом Е. Торренса**

N = 20

№	П.І.П.	Продуктивність		Гнучкість		Оригінальність		ВК
		Сума	T-бали	Сума	T-бали	Сума	T-бали	
1.	Б. О.	4	35,54	3	31,70	0	38,46	35,23
2.	Б. Н.	23	44,55	15	45,34	16	52,05	47,31
3.	Г. Я.	5	36,02	3	31,70	0	38,46	35,39
4.	Г. Л.	12	39,34	12	41,93	5	42,74	41,34
5.	Г. А.	22	44,07	16	46,48	9	46,15	45,57
6.	Д. В.	8	37,50	8	37,39	6	43,59	39,49
7.	К. А.	8	34,44	7	36,25	1	39,32	36,68
8.	К. Д.	10	38,39	11	40,80	4	41,88	40,36
9.	Л. Я.	9	37,91	9	38,52	5	42,74	39,72
10.	М. А.	9	37,91	8	37,39	7	44,44	39,91
11.	Н. Є.	5	36,02	3	31,70	0	38,46	35,39
12.	П. І.	5	36,02	4	32,84	0	38,46	35,77
13.	П. В.	15	41,76	13	43,18	7	44,44	43,13
14.	С. Т.	5	36,02	4	32,84	0	38,46	35,77
15.	С. В.	4	35,54	4	32,84	0	38,46	35,61
16.	С. У.	4	35,54	3	31,70	0	38,46	35,23
17.	Т. Я.	10	38,39	11	40,80	4	41,88	40,36
18.	Т. А.	8	34,44	7	36,25	7	44,44	38,38
19.	У. А.	13	39,81	10	39,66	5	42,74	40,74
20.	Я. Р.	9	37,91	8	37,39	7	44,44	39,91
Середньогрупове значення		9,4	37,85	7,95	37,33	4,15	42,00	39,06

Показник *вербальної продуктивності* відображає здатність людини пропонувати велику кількість ідей у вербальній формі. Рівневий аналіз структури вербальних креативних здібностей (див. табл. 1) дошкільників виявив, що показник вербальної продуктивності перебуває в межах норми лише у 15% досліджуваних. У 75% досліджуваних цей показник знаходиться на рівні нижче середньостатистичної норми.

Показник *вербальної гнучкості* відображає здатність людини пропонувати різноманітні ідеї, підходити до проблеми з різних сторін, використовувати різні стратегії її вирішення. Показник вербальної гнучкості в межах норми перебуває у 30% досліджуваних, нижче норми – у 70% досліджуваних. Людина з невисокою гнучкістю дає тільки вузький спектр можливих відповідей. Це може бути наслідком ригідного способу мислення, недостатнього досвіду, обмеженої інтелектуальної енергії чи низької мотивації.

Показник *вербальної оригінальності* відображає здатність особистості пропонувати ідеї, які відрізняються від очевидних, загальноприйнятих та банальних, потребують “творчої сили”. Фактично, оригінальні рішення потребують здатності утримуватися від висунення першої відповіді, яка прийшла на думку, й, частіше за все, буває простою, стандартною. Показник вербальної оригінальності перебуває в межах норми у 60% досліджуваних, нижче норми – в 40% старших дошкільників, що свідчить про їх помірну спроможність висувати нові ідеї та рішення, які відрізняються від очевидних і загальноприйнятих.

Таблиця 2

Середні групові значення показників вербальної креативності дошкільників за тестом Е. Торренса

N = 20

Вербальна креативність (ВК)							
продуктивність		гнучкість		оригінальність		ВК	
Т-шкала	Рівень	Т-шкала	Рівень	Т-шкала	Рівень	Т-шкала	Рівень
37,85	НН	37,33	НН	42,00	Н	39,06	НН

Примітка:

НН – показник у межах нижче норми;

Н – показник у межах норми.

Середньогруповий парціальний показник вербальної креативності дошкільників – оригінальність – перебуває в межах норми (42 Т-балів), проте продуктивність і гнучкість вербальної креативності знаходяться в межах нижче норми – 37,85 Т- балів і 37,33 Т- балів відповідно (табл. 2).

Для отримання узагальненого показника “Образна креативність” необхідно усереднити Т-бали з показників продуктивності, оригінальності, розробленості, назви й опору замиканню.

**Кількісні та рівневі значення показників
вербальної та невербальної креативності за тестом Е. Торренса**

N = 20

№	П.І.П.	Вербальна креативність		Невербальна креативність	
		Т-шкала	Рівень	Т-шкала	Рівень
1.	Б. О.	35	НН	35	НН
2.	Б. Н.	47	Н	65	ВН
3.	Г. Я.	35	НН	40	Н
4.	Г. Л.	41	Н	55	Н
5.	Г. А.	46	Н	65	ВН
6.	Д. В.	39	НН	50	Н
7.	К. А.	37	НН	35	НН
8.	К. Д.	40	Н	65	ВН
9.	Л. Я.	40	Н	60	Н
10.	М. А.	40	Н	50	Н
11.	Н. Є.	35	НН	40	Н
12.	П. І.	36	НН	40	Н
13.	П. В.	43	Н	75	В
14.	С. Т.	36	НН	40	Н
15.	С. В.	36	НН	40	Н
16.	С. У.	35	НН	35	НН
17.	Т. Я.	40	Н	35	НН
18.	Т. А.	38	НН	35	НН
19.	У. А.	41	Н	50	Н
20.	Я. Р.	40	Н	40	Н
Середньогрупове значення		39,06	НН	47,5	Н

Примітка:

НН – показник у межах нижче норми;

Н – показник у межах норми;

ВН – показник у межах вище норми;

В – високий показник.

Аналіз структури креативності проводиться за двома параметрами:

1. Рівневі характеристики окремих і загального показників вербальної та образної (невербальної) креативності.

2. Однорідність – неоднорідність структури креативності.

Середній груповий загальний показник невербальної креативності знаходиться у межах норми (47,5 Т-балів). Як видно з табл. 3, індивідуальні показники невербальної креативності знаходяться на дещо вищому рівні, ніж відповідні показники вербальної креативності дошкільників. Середнє групове значення невербальної креативності (47,5) перебуває в межах норми, тоді як середньогруповий показник вербальної креативності (39,06) відповідає рівню нижче норми.

Рівневий аналіз структури креативності старших дошкільників (табл. 4) виявив, що у 50% досліджуваних загальний показник вербальної креативності

перебуває на рівні норми і 50 % досліджуваних мають даний показник на рівні нижче норми.

Таблиця 4

Рівневий розподіл (у %) старших дошкільників за значенням загальних показників вербальної та невербальної креативності

N = 20

	Низький рівень	Нижче норми	Норма	Вище норми	Високий рівень
ВК	0	50	50	0	0
ОК	0	25	55	15	5

Примітка:

ВК – вербальна креативність;

ОК – образна (невербальна) креативність.

Загальний показник невербальної креативності на рівні норми перебуває в 55% досліджуваних. 25% досліджуваних мають цей показник на рівні нижче норми. Решта дошкільників мають такий показник на рівні вище норми (15%), а також на дуже високому рівні (5%) (див. табл. 4).

Слід відмітити, що 25% досліджуваних старших дошкільників мають у нормі обидва загальні показники креативності. У 20% дошкільників обидва загальні показники креативності знаходяться на рівні нижче норми. 20% досліджуваних мають загальний показник вербальної креативності в межах норми, показник невербальної креативності – вище норми. 35% досліджуваних мають показники креативності на рівні норми й нижче норми.

Висновки. У результаті проведеного емпіричного дослідження нами не було виявлено старших дошкільників з високою креативністю за обома загальними показниками (вербальної та невербальної креативності). Серед досліджуваних старшого дошкільного віку переважають такі, що мають нормативний рівень розвитку як загальних, так і парціальних показників вербальної й невербальної креативності. Було встановлено, що у всіх досліджуваних невербальна креативність знаходиться дещо на вищому рівні, ніж вербальна.

Перспективи подальших розвідок пов'язані з поясненням отриманих результатів одночасно з точки зору розвитку та багатфакторного підходу.

ЛІТЕРАТУРА

- Белова Е.С. Выявление творческого потенциала дошкольников с помощью теста П. Торенса / Е.С. Белова // Психологическая диагностика. – 2004. – № 1. – С. 21–40.
- Дружинин В.Н. Психология общих способностей / В.Н. Дружинин. – [2-е изд.]. – СПб.: Изд-во «Питер», 2000. – 368 с. – (Серия «Мастера психологии»).
- Ильин Е.П. Психология творчества, креативности, одаренности / Е.П. Ильин. – СПб.: Питер, 2009. – 448 с. – (Серия «Мастера психологии»).
- Любарт Т. Психология креативности / Любарт Т., Муширу К., Торджман С.,

- Зенасни Ф. – [пер. с фр.]. – М.: «Когито-Центр», 2009. – 215 с.
6. Тихомирова Т.Н. Интеллект и креативность в условиях социальной среды / Т.Н. Тихомирова. – М.: Изд-во «Ин-т психологии РАН», 2010. – 230 с.
7. Туник Е.Е. Диагностика креативности. Тест Е. Торренса. Адаптированный вариант / Е.Е. Туник. – СПб.: Речь, 2006. – 176 с.

УДК 159.964

ПСИХОДИНАМІЧНА ПАРАДИГМА ТА ЇЇ РОЗВИТОК В УКРАЇНІ

Л.Я. Галушко (Кіровоград), Н.В. Дметерко (Слов'янськ), І.В. Євтушенко (Київ), О.Г. Максименко (Доцецьк), О.В. Педченко (Черкаси), О.М. Полянничко (Київ), Л.Г. Туз (Черкаси), О.М. Усатенко (Ялта)

Стаття звертає увагу психологів на новий підхід академіка НАПН України Т.С. Яценко щодо: феномену психічного в закономірній єдності статичності й динаміки; перспектив пізнання психічного з опорою на спонтанну активність респондента (не покладаючись на «техніки»); презентації нового підходу до розуміння єдності теорії та практики в розв'язанні проблем латентного перекодування психіки в процесі візуалізованої самопрезентації суб'єкта та передумов ефективності її процесуально-діалогічної експлікації; феномену психологічного захисту як дисфункціонального, і в той же час системного утворення, що підлягає психокорекції; відкриття перспектив вдосконалення психодинамічної методології та теорії.

Ключові слова: психодинамічна теорія, психіка, психологічний захист, позитивна дезінтеграція та вторинна інтеграція.

Статья обращает внимание психологов на новый подход академика НАПН Украины Т.С. Яценко относительно: феномена психического в закономерном единстве статичности и динамики; перспектив познания психического с опорой на произвольную активность респондента (не полагаясь на «техники»); презентации нового подхода к пониманию единства теории и практики в решении проблем латентного перекодирования психики в процессе визуализированной самопрезентации субъекта и предпосылок эффективности ее процессуально-диалогической экспликации; феномена психологической защиты как дисфункционального, и в то же время системного образования, подлежащего психокоррекции; открытия перспектив совершенствования психодинамической методологии и теории.

Ключевые слова: психодинамическая теория, психика, психологическая защита, положительная дезинтеграция и вторичная интеграция.

The article “The psychodynamics paradigm and its formation in Ukraine” turns psychologist’s attention to a new approach of Yatsenko T.S., the Academician of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, regarding: psychic